

Het wandel Ommetje van Holwerd e.o. ; Van harte welkom in de Noordoosthoek van Friesland. De volledige wandeling duurt circa 2,5 uur, halverwege kunt u ook nog voor een kortere route kiezen welke circa 1,5 uur duurt. Let wel: om de rust voor het vee en de natuur te bewaren zijn honden in het landelijk gebied niet toegestaan.

Wij wensen u een prettige wandeling door het dorp en het landelijk gebied.

We beginnen bij de Nederlands Hervormde Willibrorduskerk aan de Tsjerkestrjitte. De naam van deze kerk is ontleend aan de stichter; de katholieke Missionaris Willibrord. Hij was een tijdgenoot van Bonifatius. De toren is van eind 13^e eeuw en fungeerde destijds als baken voor de scheepvaart. In 1661 werd de spits gebouwd. De kerk (foto 1) zelf werd ge/herbouwd in 1778.

We lopen in zuidelijke richting naar de Hegebuorren. U komt nu op een tweede terp. De trapjes en stoepjes zijn aan het eind van de 19^e eeuw ontstaan na afgraving zodat paard en wagen de helling beter konden nemen. Op nr. 8 heeft de Friese dichter/volksschrijver Waling Dijkstra 40 jaar gewoond.

We gaan via de Foarstrjitte linksaf de Waling Dijkstrastrjitte in en komen op Bosma's plein. Aan deze straten staat een aantal 19^e eeuwse burgerhuizen waaronder het oude doktershuis (foto 2) aan de Foarstrjitte 7 een pand met een fraaie stadse allure.

We gaan na Bosma's plein verder in zuidelijke richting naar de Stasjonswei. Links zien we de (foto 3) Doopsgezinde Vermaning kerk, uit 1850. De kerk stond destijds nog buiten het dorp. Voor de kerk staan twee oude beuken die van jongere leeftijd zijn als de kerk. Naast de kerk staat de pastorie met ook een oude beuk ervoor. Op Stasjonswei 21 is "Âld Bonga" (foto 4), een stins die oorspronkelijk dateert uit de late 15^e eeuw en in 1560 bewoond werd door de grietman van Westdongeradeel Johan van Bonga. Ook werd hier recht gesproken en in het onderste gedeelte bevinden zich laatmiddeleeuwse gewelven. Een gracht die het landgoed ooit omgorde is in de jaren vijftig van de 20^e eeuw gedempt. Op het achterste gedeelte van het terrein is later een villa gebouwd Stasjonswei 25 (foto 5) genaamd Nij Bonga

We gaan na Nij Bonga linksaf richting Elbasterwei. Rechts ziet u de gereformeerde kerk (foto 6) die dateert uit 1934.

We gaan nu rechtdoor verder zuidwaarts richting Elba. We komen nu buiten het dorp en lopen richting Elba. Net voorbij het kassencomplex aan uw rechterhand ziet u wat ooit de spoorlijnverbinding (7) is geweest tussen Leeuwarden en Dokkum en nu her en der als schelpenpaadje dienst doet. De spoorlijn heeft in deze streek een enorme vooruitgang betekend voor de aardappelteelt en de export. Lopen we verder in oostelijke richting komen we op een driesprong. We gaan rechtsaf. Recht voor u ziet u op een halve kilometer afstand het buurtschap Elba (8). De naam stamt naar alle waarschijnlijkheid uit de Napoleontische tijd.

We gaan na de driesprong, ongeveer 100 meter, linksaf over een schouwpad langs een sloot. We lopen nu ongeveer een kilometer oostwaarts, halverwege komt u langs een fraaie stelp boerderij van de fam. Van der Bos* (9) en doorlopend bij een oude zeeslenk (10) die ontstaan en gevormd moet zijn in het begin van de jaartelling en heet de Tsjettelfeart (ketelvaart). Deze waterloop heeft ooit dienst gedaan als vaarroute om de producten van de hier gelegen

boerderijen af te voeren. Kijkt u rechts dan ziet u op een afstand van ongeveer 250 meter een 2 meter hoge huisterp genaamd Keimpema (11).

We gaan linksaf langs de Tsjettelfeart. Genietend van kruidenrijke geuren van de klaver en de phacelia (foto 12) en lopen door het veld tot we uitkomen bij wat in de volksmond de platte dijk heet maar officieel luistert naar de naam Witmonniksweg. Echter u blijft de kronkelende Tsjettelfeart door het veld volgen richting de grote weg. We gaan over de sloot via de loopbrug en komen op het fietspad. Voor de kortere route gaat u hier linksaf weer richting het dorp Holwerd en loopt u langs de stelp boerderij Uilsmahorn van de fam. Idsardi* (13). Daarna blijven oriënteren op de spitse toren van de Willibrordus kerk en zo komt men altijd op de plek uit waar u ook begon. Voor de volledige route gaat u hier rechtsaf en klimmen na zo'n honderd meter de oude zeedijk (aangelegd aan het eind van de middeleeuwen) op en steken de Ternaarderweg over en zien hier het infopaneel van de vereniging Ecolana (14). Voor meer info over de aangesloten agrarische bedrijven (aangegeven met * in de tekst) bij deze vereniging zie de website (www.ecolana.nl). De betrokken ondernemers voeren in samenwerkingsverband een economisch en ecologisch verantwoorde bedrijfsvoering voor landbouw en natuur, welke is gebaseerd op een 80 % gesloten kringloop systeem.

We gaan door het klaphekje richting nieuwe zeedijk. Deze weg fungeert als slaperdijk tussen de Ternaarder- en Holwerter-oost-polder en heet de Earme dyk. Direct links ziet u een drinkplaats, een dobbe genoemd (15). Deze is in 1900 gedempt, maar nu weer in de oorspronkelijke staat terug gebracht. Verder lopend ziet u rechts de grasland percelen van de fam. Van Sinderen* omzoomd met rietkragen. Het land wordt extensief gebruikt om botanische waarden te ontwikkelen en om weide/akker/rietvogels rust te bieden. Omstreeks 22 juni wordt het gemaaid en worden er schapen geweid (foto 16). Men heeft in dit gebied het sloot waterpeil omhoog gebracht wat een positieve invloed heeft op de natuur. Voorin de polder bevindt zich vooral grasland (zwarte kleigrond) en achterin de polder akkerbouw (lichte kleigrond). Rechts zien we in de verte een eendenkooi (17).

We gaan door het klaphekje op de nieuwe zeedijk. Na een klim op de nieuwe zeedijk kunt u gebruik maken van de verrekijker. Vanaf deze hoogte genieten van de rust en een mooi uitzicht op zowel de binnendijkse (foto 18) als buitendijkse (foto 19) gronden. Daarbij nog een fraai vergezicht over het wad met Ameland op de achtergrond. Verder ziet u hier ook de Holwerterpier (foto 20) van waar de veerboot naar Ameland vertrekt. Voor wat betreft de buitendijkse gronden, hier werden voorheen verschillende delta-werken uitgevoerd om de aanslibbing te stimuleren. Het is nu de bedoeling van Staatsbosbeheer & EcoLaNa om het weer te verkwelderen, met een meer natuurlijk karakter van een kleiplaat met slenken en daarbij een vluchtplaats en drinkplaats voor het vee.

We gaan verder linksaf richting Holwerd en lopen in westelijke richting over de kruin van de nieuwe zeedijk. Onderweg zien we binnendijks plas-drasbermen (21), een drietal met riet begroeide sloten met een breed flauw talud van in totaal circa 11 meter breed. Deze doen dienst als waterberging bij hevige regenbuien en daarnaast hebben ze een extra natuurfunctie in het gebied. Verder op in de polder ziet u de nieuw modern gebouwde kop-hals-romp boerderij (22) van de fam. Antonides*. Halverwege komt u op de kruin van de dijk ook een gedenkplaat (23) tegen van de omgekomen vliegeniers van de Royal Air Force (RAF Squadron 166) die op 26 juni 1943 tijdens de Tweede Wereldoorlog met hun vliegtuig onder aan de zeedijk zijn neergestort. Tijdens de dijkverhoging zijn de laatste vliegtuigresten geborgen en is deze gedenkplaat neergelegd ter herinnering aan de omgekomen vliegeniers.

Na een kleine 1,5 kilometer komen we aan bij het dijkhuisje (foto 24) en gaan we linksaf richting Holwerd. Even voor het oude dorp kunnen we zowel rechtdoor, rechtsaf of linksaf. Alle richtingen geven een andere kijk op het dorp, maar als u zich blijft oriënteren op de spitse toren van de Willibrordus kerk (foto 1) komt u altijd op de plek uit waar u ook begon.

Wij hopen dat u heeft genoten en tot een volgende keer.

5) Villa Nij Bonga

6) Gereformeerde kerk

12) Perceelranden met Phacelia

16) Beweiding met schapen

1) Nederlands Hervormde Willibrordus kerk

2) Voormalig Doktershuis

18) Uitzicht op de binnendijkse polder

19) Uitzicht op de buitendijkse gronden

3) Doopsgezinde Vermaning kerk

4) Stins Âld Bonga

20) Uitzicht op de Holwerterpier

24) Dijkhuisje